

دانشگاه علوم پزشکی تهران
معاونت آموزشی دانشگاه
مرکز مطالعات و توسعه آموزش

شیوه نامه برنامه غیر رسمی توانمندسازی آموزشی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

تابستان ۱۴۰۴

مقدمه

توانمندسازی اساتید دانشگاه یک برنامه راهبردی در آموزش عالی با هدف ارتقاء دانش، مهارت‌های پژوهشی و توانایی انتقال دانش به دانشجویان است. فعالیت‌های رسمی توانمندسازی اعضای هیات علمی (مانند کارگاه‌ها و سمینارها) به طور چشمگیری در دانشگاه‌ها در حال برگزاری هستند. در کنار این نوع برنامه‌ها، برنامه‌های توانمندسازی غیررسمی اعضای هیئت علمی با هدف پاسخگویی به ضرورت‌های مشارکت فعالانه اساتید در طراحی و اجرا، تعهد و شناخت آموزش‌دهندگان، مشارکت پویای شرکت‌کنندگان و ایجاد تحول در محیط آموزشی تدوین شده‌اند. این برنامه‌ها فرصتی را فراهم می‌آورند تا با تکیه بر یادگیری مشارکتی، تبادل تجربیات و انعطاف‌پذیری در محتوا، بستری پویا برای توسعه حرفه‌ای مستمر و تحقق اهداف توانمندسازی اعضای هیئت علمی ایجاد گردد. توانمندسازی اعضای هیات علمی می‌تواند به طور غیر رسمی در انواع محیط‌ها رخ دهد و مکمل برنامه‌های رسمی باشد. اساسا توانمندسازی اعضای هیأت علمی اغلب با یادگیری غیررسمی در محل کار شروع می‌شود و به عنوان یک فعالیت اجتماعی مطرح شده که از طریق مشارکت در جامعه حرفه‌ای، شبکه‌های اجتماعی و تعامل با هم‌تایان در بستر تجربیات واقعی صورت می‌گیرد. از این رو ارزشمند است که روش‌های غیررسمی نیز به برنامه‌های توانمندسازی اعضای هیات علمی اضافه شده و یادگیری در محل کار را تا جای ممکن قابل مشاهده کرده تا بتوان آن را به عنوان یک شکل معتبر از توسعه حرفه‌ای برشمرد. باید توجه داشت یادگیری غیررسمی می‌تواند برنامه‌ریزی شده و با اهداف قبلی صورت پذیرد و این نوع یادگیری قرار نیست به صورت تصادفی رخ دهد.

برنامه توانمندسازی غیر رسمی اعضای هیات علمی در دانشگاه علوم پزشکی تهران با هدف ارتقاء و کمک به توانمندسازی اعضای هیات علمی دانشگاه در راستای ایفای نقش خود به عنوان معلم تشکیل می‌شود. هدف این برنامه ایجاد فرصت مشارکت اعضای هیات برای حل مسائل، چالش‌ها و مشکلات روزمره تدریس در دانشگاه از طریق حضور در فرصت‌های آموزشی غیر رسمی است تا از طریق آن بتوان به صورت کاربردی از این برنامه در جهت ارتقاء نگرش، دانش و مهارت معلمی بهره برد. همچنین پس از اتمام برنامه افراد بتوانند از طریق شبکه‌سازی و فعالیت در "اجتماع حرفه‌ای شکل گرفته" با حضور سایر اساتید، مدیران و برنامه‌ریزان آموزشی به ارتباطات خود در جهت یادگیری در این حوزه گام بردارند.

اهداف برنامه

- شبکه سازی و شکل گیری اجتماع حرفه ای در محل کار
- فراهم کردن فرصت یادگیری از طریق هم‌تایان
- فراهم کردن مسیرهایی برای یادگیری مستمر، توسعه مهارت‌ها و به اشتراک گذاشتن دانش خارج از محیط‌های رسمی سنتی
- کمک به ارتقاء نگرش، دانش و مهارت معلمی از طریق تنوع‌بخشی به اشکال مختلف برگزاری برنامه توانمندسازی

کلیه حقوق این سند مربوط به دانشگاه علوم پزشکی تهران است و هرگونه کپی برداری بدون ذکر منبع، غیرقانونی است.

موضوعات برنامه

در برنامه‌های توانمندسازی آموزشی غیررسمی، موضوعات متنوعی قابل طرح است. موضوع هر جلسه غیررسمی، با در نظر گرفتن نیازسنجی‌های انجام شده در سطح گروه‌های آموزشی و دانشکده متقاضی تعیین و در دستور جلسه درج می‌گردد. اطلاع‌رسانی موضوع انتخابی پیش از زمان برگزاری جلسه، به اساتید شرکت‌کننده کمک می‌کند تا با آمادگی لازم در جلسه حضور یافته و با توجه به نیازهای آموزشی خود، حداکثر بهره‌وری را از مباحث مطرح شده داشته باشند. برخی از محورهای آموزشی می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

روش‌های تدریس:

- سخنرانی، روش‌های فعال، تدریس در گروه کوچک، آزمایشگاه، مدیریت کلاس درس
- روش‌های آموزش بالینی مؤثر SNAPPS، Bedside Teaching، Case-Based/Learner-Centered

مهارت ارتباطی:

- ارتباط استاد و دانشجو در کلاس درس و بالین، ارتباط استاد با بیمار در حضور دانشجو، آموزش بین حرفه‌ای، مشارکت دانشجویی

مدیریت و رهبری آموزشی:

- مدیریت تعارض، مذاکره، حمایت طلبی

هویت معلمی:

- مسیر معلمی و به‌اشتراک‌گذاری تجارب موفق

بازخورد به دانشجو^۱:

- اصول بازخورد سازنده، مدل‌های بازخورد در بالین، میکروفیدبک، ابزارهای ساختاریافته

بازاندیشی^۲:

- گفت‌وگو و بازاندیشی بعد از تدریس/بالین

نقش الگویی^۳:

- رفتار حرفه‌ای به‌عنوان الگو، مشاهده هدایت‌شده، «تفکر با صدای بلند» در بالین

آموزش و ارزیابی مبتنی بر توانمندی (Competency-Based Assessment/CBME):

- تدوین توانمندی‌ها، شاخص‌های عملکرد، مستندسازی شواهد

ارزیابی دانشجو^۴:

- ابزارها و روش‌های ارزیابی فراگیر شامل OSCE، mini-CEX، DOPS، آزمون‌های کتبی مبتنی بر بلوپرینت

¹ Feedback

² Reflection

³ Role Modeling

⁴ Student Assessment

ویژگی‌های برنامه

- متولی استقرار برنامه توانمندسازی غیررسمی، واحد توانمندسازی مرکز مطالعات دانشگاه است.
- شرکت کنندگان در هر برنامه باید از یک گروه آموزشی و یا گروه‌های آموزشی مشابه باشند.
- جلسات برنامه در محیط دانشکده یا بیمارستان متقاضی و در فضایی مناسب برگزار می‌گردد. تلاش می‌شود تا حد امکان از فضاهای غیررسمی مانند آلاچیق، کافه یا سالن آمفی تئاتر برای برگزاری جلسات استفاده شود.
- یادگیری از طریق گفت‌وگو، بحث، تبادل تجربیات، بازاندیشی و یادگیری از همتا انجام می‌شود.
- بهتر است در هر گروه برای شکل‌گیری "اجتماع در محل کار" جلسات پیرامون موضوعات مختلف پشت سر هم در بازه زمانی مشخص تشکیل شود.
- در هر جلسه، تلاش می‌شود از اعضای هیئت علمی باتجربه و الگو در گروه مربوطه نیز دعوت به عمل آید. بدین منظور شناسایی، هماهنگی و دعوت از این اساتید بر عهده دفتر توسعه آموزش دانشکده یا بیمارستان مربوطه است. جزئیات اجرایی نحوه برگزاری این جلسات، در قالب دستورالعمل برگزاری جلسات توانمندسازی غیر رسمی ارائه می‌شود.

اجرای برنامه

۱. اطلاع‌رسانی و ثبت نام: با در نظر گرفتن نتایج نیازسنجی‌های انجام شده، دفتر توسعه دانشکده/گروه آموزشی متقاضی هماهنگی لازم را با کمیته توانمندسازی اساتید انجام داده و موضوع جلسه غیررسمی را مشخص می‌کنند. اطلاع‌رسانی برنامه از طریق دانشکده/بیمارستان/گروه آموزشی متقاضی، وب‌سایت مرکز مطالعات و توسعه آموزش و کانال‌های مربوطه انجام خواهد شد. افرادی که مایل به شرکت در برنامه هستند ثبت نام می‌کنند. در صورت امکان از اساتید برجسته و الگو نیز برای حضور در جلسه دعوت بعمل آید.

۲. برگزاری جلسه: تعداد شرکت کنندگان در هر جلسه ۱۰ الی ۱۵ نفر می‌تواند باشد. پیشنهاد می‌شود ابتدا استاد با تجربه از تجربیات و خاطرات خود بسته به موضوع جلسه در مورد نحوه تدریس یا روابط ارتباطی با ذکر مثال صحبت کند و در ادامه سایر اعضای هیأت علمی شرکت کننده نیز وارد بحث و گفتگو شده و از تجارب و چالش‌های خود صحبت کنند.

تبصره: انتظار می‌رود اعضای هیأت علمی با بازاندیشی در مورد تجارب خود بتوانند از نقاط قوت و ضعف خود مطلع شوند.

عوامل انگیزشی شرکت در برنامه

- بهره‌مندی از تجارب اعضای هیأت علمی با تجربه و الگو
- شکل‌گیری اجتماع حرفه‌ای در محل کار و شبکه‌سازی در حوزه‌های آموزشی مورد علاقه شرکت کنندگان
- دریافت امتیاز توانمندسازی آموزشی اعضای هیأت علمی

کلیه حقوق این سند مربوط به دانشگاه علوم پزشکی تهران است و هرگونه کپی برداری بدون ذکر منبع، غیرقانونی است.

ارزشیابی برنامه

به منظور اطمینان از کیفیت و اثربخشی برنامه‌های توانمندسازی غیررسمی، ارزشیابی مستمر پس از هر جلسه انجام می‌شود. این ارزشیابی از طریق جمع‌آوری نظرات شرکت‌کنندگان در مورد جنبه‌های مختلف جلسه، از جمله کیفیت محتوا، شیوه ارائه، میزان مفید بودن مباحث مطرح شده و میزان رضایت کلی از جلسه انجام می‌شود. بازخوردهای جمع‌آوری شده به منظور شناسایی نقاط قوت و ضعف برنامه، بهبود کیفیت جلسات آتی و اطمینان از همسویی برنامه با نیازهای آموزشی اساتید مورد استفاده قرار می‌گیرد.